

Magyar könyvtárosok és bibliográfusok
SOLTI ANDRÁSNÉ SZIGETI GABRIELLA

(1893 — 1952)

Solti Andrásné Szigeti Gabriella az első magyar kommunista könyvtárosok közé tartozott. Kínzások között is vállalta meggyőződését, és elvhűségéről maguk a fehér terroristák állítottak ki, szándékaik ellenére, elismerő bizonyítványt. Szigeti Gabriellát a kulturális javakból akkor még csaknem teljesen kirekesztett dolgozó nép felemelése iránti lelkesedése, a munkásság iránti szeretete hajtotta a könyvtárosi pályára. Nevét a népművelésügy munkásai csak a felszabadulás után ismerték meg, amikor Dienes László igazgatóval együtt mint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár aligazgatója tüneményes gyorsasággal mutatott fel nagy eredményeket az intézmény fejlesztésében, emellett fontos szerepet vállalt az üzemi-szakszervezeti könyvtárhálózat alapjainak lerakásában, és az új szellemű könyvtárosok képzésében is.

I.

Pedig Soltiné Szigeti Gabriella nem 1945-ben kezdte könyvtárosi pályafutását, hanem kerek három évtizeddel korábban indult ezen az úton. Politikai

meggyőződésének szilárdsága miatt azonban az ellenforradalom két és fél évtizedén át le kellett mondania célkitűzéseinek megvalósításáról.

Joggal feltételezhetjük, hogy ha azokban az időkben, amikor a fiatal Szigeti Gabriella a pályaválasztás előtt állt, működött volna hazánkban valamilyen könyvtáros felsőiskola, úgy erre iratkozott volna be. A századelejétől a felszabadulásig azonban csupán jámbor óhajok formájában szerepelt az intézményszerűsített könyvtárosképzés Magyarországon. Így azután Szigeti Gabriella a pedagógusi pályát választotta, és csak 1917-ben lehetett könyvtáros, pályázat útján nyerte el az angyalföldi Népház könyvtárának vezetői állását. Könyvtárosképzés ekkor csupán a Szabó Ervin igazgatása alatt álló Fővárosi Könyvtárban folyt, és Szigeti Gabriella szakmai ismeretek megszerzése céljából 1917 májusában ebbe a könyvtárba jött néhányhavi ingyenes gyakornokoskodásra. 1917 végén szándékozott átvenni a Népház könyvtárát, de nem úgy történt, ahogyan tervezte. 1917 október 22-i keltezéssel Szabó Ervin a következő szövegű beadványt juttatta el feletteséhez, Bárczy István polgármesterhez: „Szigeti Gabriella 1917 május 17. óta dolgozik könyvtárunknál azzal a céllal, hogy a könyvtári üzem megismerése után a Népháza könyvtárának vezetését vegye át. Miután azonban ez idő alatt kiváló képességeiről győződtem meg és nemcsak foglalkozásához való nagy szeretetet, hanem az önmaga továbbképzésére irányuló erős hajlandóságot is találtam nála megfelelő nyelvismeretekkel (német, francia) párosulva, biztosan hiszem, hogy mind belső könyvtári munkára, mind fiókkönyvtári nyilvános szolgálatra inkább fog megfelelni, mint tervbevert népházi állásában.”

Ilyen előzmények után került Szigeti Gabriella a Fővárosi Könyvtárba, amely éppen ezekben az időkben lett eredeti rendeltetését messzi túlhaladó módon a magyar szellemi és politikai élet egyik gyűjtőpontjává. Mint ismeretes, a szocialista Szabó Ervin által vezetett intézmény az első világháború kitörésétől fogva a békemozgalom egyik bástyájává fejlődött, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmét követő esztendőben pedig annak a forradalmi antimilitarista mozgalomnak titkos központjává lett, melynek szellemi mozgatója éppen

Szabó Ervin volt. Szigeti Gabriella nem csupán a könyvtári munka területén vált csakhamar lelkes tantárványává és követőjévé Szabó Ervinnek és legjobb segítőtársainak, Madzsar Józsefnek, Dienes Lászlónak, Köhalmi Bélának, Braun Róbertnek, Pikler Blankának és a többieknek, hanem a politikai cselekvésben is. Ezt bizonyítja az a körülmény is, hogy röviddel a Kommunista Magyarországi Pártjának megalapítása után belépett a pártba. Első párttagsági könyve regénybe illő módon vészelte át az ellenforradalom évtizedeit: *Kollár Jánosné*, a Fővárosi Könyvtár takarítónője, aki régi szervezett vasmunkás felesége, őrizte meg ezt a becses dokumentumot, amelyet az ellenforradalom szolgálatába állott egyik karrierista könyvtárújszíveselő íróasztalában talált. (A Szigeti Gabriella nevére kiállított tagsági könyvecske a munkásságalmi ritkaságok közé tartozik — fényképmásolatát több párttörténeti dokumentumkötet is közölte.)

II.

A Tanácsközársaság hónapjaiban Szigeti Gabriella a könyvtárügy országos irányításával megbízott Dienes László és Köhalmi Béla mellett dolgozott titkári minőségben. A munkáshatalom bukását követő zavaros napokban visszatért eredeti munkahelyére, a Fővárosi Könyvtárba. Szigeti Gabriella ekkor még fiatal és tapasztalatlan kommunista volt, akinek csakhamar súlyosan bűnhődnie kellett jóhiszeműségéért.

Rendőrségi, ügyészségi akták, amelyek a Fővárosi Levéltárban maradtak fenn és egykorú újsághírek vetnek fényt arra, mi történt Szigeti Gabriellával, miután visszatért munkahelyére. Egy 1919 augusztus 8-i keletű detektívjelentés elmondja, hogy előző nap egyes kollégái feljelentésére a könyvtárból elhurcolták, és hogy Szigeti Gabriella „*saját bevallása szerint még mindig hirdeti a kommunista elveket... a változott állapotokba sohasem fog beletörődni.*” A *Világ* című polgári ellenzéki napilap 1919 október 5-i számának „Mi történik a börtönökben?” című riportja tudósít arról, hogyan folyt le Szigeti Gabriella első rendőrségi kihallgatása. Eszerint „*A női osztályon Szigeti Gabriellát, mert nem tagadta, hogy kommunista, a detektívek nyolc héttel ezelőtt úgy megverték, hogy azóta rabszínházban fekszik.*” — Egy 1920 július 20-ról keltezett újabb detektívjelentés azt is „megmagyarázza” miért kellett börtönbe vetni, megkínózni a fiatal könyvtárosnőt: „*Szigeti Gabriella, aki lelkesedéssel volt a diktatúra iránt, a*

kommun alatt bátor kommunistává lett... semmiféle bűncselekményeket nem követett el és egyesek előtt dicsőítette a kommunizmust, amelyek hűséges híve volt és a mai napig az.”

Szigeti Gabriella 1922-ig hányódott börtönökben, internálótáborokban. Azon kevesek közé tartozott, akik a legsúlyosabb üldöztetések között is vállalták világnézetüket. Az internáló táborban lett asszony, egy rabtársával kötött házasságot.

Kiszabadulása után egyideig magánkönyvtárak rendezéséből tartotta fenn magát, majd egy nagyobb vállalatnál helyezkedett el, a Pannónia Szörmegyár vezértitkárnője és német-francia levelezője lett. Azonban úgy tűnik, hogy eredeti tervéről pillanatig sem mondott le, és az ellenforradalom évtizedei mintha a jövőendő újabb nagy könyvtárosi feladataira való felkészülés időszakát jelentették volna számára, hisz igen nagy hévvel képezte tovább magát a szépirodalom és az ideológia terén egyaránt. Kapcsolatai sem szakadtak meg a Fővárosi Könyvtár volt haladó munkatársaival, akik az övéhez hasonló szenvedéseken mentek át. Hallgatója volt Madzsar József félégalis szemináriumainak, szoros barátság fűzte őt Braun Róberthez és feleségéhez. Azok gyermeke, a mártírhaltalt kommunista Braun Éva, Soltiék leányának, Gabriellának benső barátnője volt. Soltiné baráti körében ott találjuk Pikler Blankát, Szauder Erzsébetet és Váradi Irmát is, akiket ugyancsak a Fővárosi Könyvtárból üldözött el az ellenforradalmi terror.

III.

1945-ben Solti Andrásné visszatért a Fővárosi Könyvtárba. 1947-ig könyvtári felügyelői minőségben a számára legkedvesebb munkaterületen dolgozott Solti Andrásné: A fiókhálózatot vezette. 1947 végén már nemcsak a háború alatt elpusztult két könyvtár újjászülésétéről és a kivétel nélkül sérüléseket szenvedett fiókok helyreállításáról, hanem a hálózat némi bővítéséről is számot adhatott, ugyanis a felszabadulás után létesített három mozgókönyvtáron kívül életre hívták a 44. számú fiókot a Parasztpárt Andrassy úti helyiségében, és egy helyiséggel növelték a 10. számú könyvtárat.

Mindez csak szerény kezdet volt, előkészület arra, hogy a munkáshatalom 1948-as győzelme után rohamos gyorsasággal megindulhasson a hálózat fejlesztése. Soltiné 1948 elején kapta meg könyvtári aligazgatói kinevezését, az el-

Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1961 NOV
KÖNYVTÁROS

ső nők között volt, akiket felelős posztra állítottak. Mindenekelőtt a kerületi és a peremvárosi könyvtárhálózat kiegészítése volt gondja. 1948-ban a Városházán felállított új fiók mellett csak egy könyvtár, a Mester utcai létesült munkáslakta városrészben, 1949-ben már három: az egyik Angyalföldön, a másik Zuglóban, a harmadik Budán. 1950-ben, az ötéves terv első évében újabb hét könyvtár nyílt meg, mégpedig az Illatos úton, Pesterzsébeten, Kispesten, Pestszentlőrincen, Rákospalotán, Csepel-Királyerdőn, Újpesten. Rajtuk kívül megszervezték a Puskin utcában az orosznyelvű részleget is. Tehát nem sokkal a háború pusztításai után, egyetlen esztendő alatt összesen nyolc könyvtárat létesített a kommunista vezetés, szemben azzal a ténnyel, hogy a Horthy-fasizmus 25 esztendő alatt mindössze öt fiókkal bővítette a hálózatot.

Az új fiókok létrehozásában Solti Andrásnének oroslánrésze volt. Úgyet sem vett arra, hogy már évei számánál fogva is megfogyatkozott erői, fáradhatatlanul agitált, dolgozott és harcolt a könyvtár érdekében, és cikkeiben ostorozta a bürokrata lassúságot. Ezekben az években kivette részét az új könyvtárosnemzedék képzéséből is. Hallgatói a legnagyobb elismeréssel beszélnek rendkívüli felkészültségéről. Jegyzeteit egy tudós pedantériájával készítette. Nagy munkát fejtett ki az ideológiai oktatás területén, felsőfokú pártsemináriumokat tartott, emellett a Nagy-

budapesti Pártbizottság előadói irodájának tagjaként is tevékenykedett, amíg egészségi állapota engedte. Tagja lett a *Nagybudapesti Könyvtárbizottságnak*, és e minőségében járta a nagyüzemeket, hogy az ott alakuló könyvtárak kezelőinek segítséget nyújtson, ugyanakkor mint a *Népkönyvtárakat Szervező Országos Bizottság* tagja, ott tevékenykedett a mai vidéki népkönyvtárhálózat alapjainak lerakásánál is. Soltiné még Szabó Ervin környezetében és irányítása mellett sajátította el a könyvtári ismereteket és amit egykor tanult, most időtállóan bizonyult. Ismereteit írásban és szóban igyekezett a legszélesebb köröknek átadni, mindenekelőtt az üzemi könyvtárosokra gondolt. A Szaktanács által megindított könyvtárosképző tanfolyamok első tervezetét ő dolgozta ki, de emellett hasonló programot készített a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régi és új munkatársainak továbbképzésére is. Ő maga a katalogizálásról és osztályozásról tartott előadást a különböző tanfolyamokon. Könyvtárelméleti írásai kéziratokban maradtak meg, hisz akkoriban még nem volt publikációs lehetőség. Pedig „A népkönyvtárak feladata a szocializmus építésében”, „Az üzemi könyvtárak szervezése” című tanulmányai nemcsak kortörténeti értékűek, hanem a ma könyvtárosának is sokat mondanak, mint ahogy egész könyvtárosi tevékenysége maradandó értéke a magyar könyvtárügynek.

Remete László